

Werkopdrachten opleiders - thema 2

Het zien van educatieve behoeften

Werkopdracht 1 - Herkennen van educatieve behoeften

po vo

Doel

- Bewustwording van de educatieve behoeften van leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid.
- Deelnemers leren welke factoren een rol spelen bij het bepalen van de educatieve behoeften van de leerling met kenmerken van (hoog)begaafdheid.

Vooraf voorbereiden *(Deze fase kan ook in een aparte bijeenkomst met het team worden voorbereid.)*

- Ga in gesprek met een aantal leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid binnen de school. Zorg ervoor dat je vanuit alle bouwen leerlingen spreekt.
- Laat de leerlingen van de midden-/bovenbouw het onderwijs dat ze krijgen beoordelen (bijvoorbeeld met een cijfer van 0 tot en met 10). Dit betreft het onderwijs in de groep en in de plusgroep (als dat van toepassing is).
- Bespreek wat opvalt in hun oordeel:
 - Kun je uitleggen waarom je voor dat cijfer kiest?
 - Wat vind je prettig?
 - Wat kan er anders?
 - Wat kan beter?
- Leerlingen uit de onderbouw kun je vragen stellen als:
 - Waar speel je graag (mee) op school?
 - Waar speel je graag mee thuis?
 - Verveel je je weleens in de klas?
 - Wat zou jij graag willen leren?
 - Wat vind je fijn op school?
 - Wat vind je niet zo fijn?
- In bijlage 1 kunnen de deelnemers hun resultaten weergeven. Deze bijlage nemen ze mee naar de eerste bijeenkomst.

Vorbereiding en benodigdheden bij de bijeenkomst

- De samenvattingen van de vijf hoofdstukken.
- A4'tjes met op elke A4 de vraag: Welke factoren spelen een rol bij het bepalen van de educatieve behoeften van de leerling met kenmerken van (hoog)begaafdheid? Waar moet je aan denken / rekening mee houden?
- Zoveel grote vellen voor de mindmap als dat er groepen zijn.

Benodigde tijd

90-120 minuten (afhankelijk van de grootte van het team)

Start (30-60 minuten)

- De deelnemers gaan uiteen in bouwen en bespreken elkaars resultaten.
- Laat de deelnemers op elkaar reageren door de volgende vragen te stellen:
 - Herken je de behoeften van deze leerlingen?
 - Heb je die behoeften zelf 'ontdekt' of heb je daar hulp bij gehad?
 - Als je hulp hebt gehad, wat maakte het lastig om het zelf te bepalen?
- Concludeer dat dit behoeften zijn van de leerlingen die al in beeld zijn. Maar er zijn ook leerlingen die wellicht nog niet in beeld zijn. Wat is er nodig om alle leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid te zien?

Kern (45 minuten)

- Elke deelnemer krijgt een samenvatting van een van de vijf hoofdstukken van thema 2 en een A4 met daarop de vraag: welke factoren spelen een rol bij het bepalen van de educatieve behoeften van de leerling met kenmerken van (hoog)begaafdheid? Waar moet je aan denken / rekening mee houden?
- Deelnemers lezen hun eigen samenvatting door.
- Ze krijgen vijf minuten de tijd om antwoord te geven op het A4-vel (geen overleg). Let op: het moeten factoren zijn, dus kernachtige omschrijvingen.
- Dan schuiven ze hun papier door naar een ander groepsblad en krijgen ze opnieuw vijf minuten om de vraag te beantwoorden, maar aanvullend op wat er al staat.
- Nadat iedereen geweest is, krijgt de deelnemer zijn eigen A4 weer terug.
- Eerst reflecteert de groep op wat er op de A4's terecht is gekomen. Zitten er factoren bij die nieuw zijn? Of die het lastig maken? Ga hierover met elkaar in discussie.
- Als eindproduct maken ze als groep op het A3-vel een mindmap waarop ze hun factoren in beeld brengen.

Afsluiting (15 minuten)

- De verschillende A3's/mindmaps worden opgehangen. De verschillen en overeenkomsten worden kort besproken.
 - Welke verschillen en overeenkomsten zie je? Hoe zou dat komen?
 - Als je kijkt naar de populatie op je school, welke factoren zijn dan extra belangrijk?
 - Vraag de deelnemers wat deze informatie betekent voor hun eigen leerlingen. Komen er leerlingen naar boven die nog niet 'gezien' waren?
- Deze reflectie kan gebruikt worden ter ondersteuning van het vastleggen van de educatieve behoeften van deze leerlingen.

Verdieping

In een vervolgbijeenkomst kan een actuele casus helpen om te bepalen of de inhoud van de mindmap volledig is of dat er nog aanvullingen/wijzigingen nodig zijn.

Betekenisvol reageren - Ervaringen van leerlingen

Je gaat na wat leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid in jouw groep vinden van het onderwijs op school en op welke manier dat aangepast kan worden zodat het meer aansluit op hun educatieve behoeften.

Werkwijze voor de onderbouw

- Observeer hoe deze leerlingen spelen:
 - Hoe gaan ze om met de verschillende ontwikkelingsmaterialen? Welke materialen kiezen ze? Juist de open-einde-materialen of de meer gesloten materialen? Op welke manier gaan ze met de materialen om? Voelen ze zich vrij om buiten de bestaande werkwijze of regels te gaan?
 - Welke hoeken zijn favoriet? Welk spel spelen ze in de verschillende hoeken?
 - Hoe gaan ze om met creatieve opdrachten?
 - Welke vragen stellen ze? "Juf, mogen we of mag ik..." Hoe ga je daarmee om? Kun je een voorbeeld geven?
- Als je een moment alleen hebt met een leerling, bijvoorbeeld bij het lopen naar de gymles of het helpen bij het aantrekken van de jas of het eten, kun je ze vragen wat ze van school vinden.
 - Wat vinden ze leuk om te doen?
 - Wat vinden ze moeilijk?
 - Wat is makkelijk?
 - Als ze juf of meester zouden zijn, wat zouden ze dan in de klas halen om mee te spelen?
- Beschrijf kort wat de leerlingen jou teruggeven op de achterkant van dit blad.

Werkwijze voor groep 4-8

- Vraag de leerlingen of je ze even een kwartiertje kunt spreken tussendoor. Zorg ervoor dat je om een tafel zit met elkaar.
- Elke leerling heeft een klein blaadje (post-it bijvoorbeeld) en een pen. Hierop kunnen ze (ieder voor zich) een cijfer geven aan het onderwijs zoals zij dat ervaren. Je kunt onderscheid maken tussen taal en rekenen, maar dat hoeft niet. Het kan ook een cijfer zijn voor het geheel. Ze mogen niet bij/naar elkaar kijken of het erover hebben. Dan plakken ze tegelijkertijd hun post-it in het midden van de tafel.
- Ga in gesprek over wat je ziet. Waarom kiezen ze voor dat cijfer? Welke onderwijsaanpassingen beschrijven ze? Hoe zou het cijfer hoger of lager worden? Wat moet er dan wel of juist niet meer gebeuren?
- Beschrijf kort wat de leerlingen jou teruggeven op de achterkant van dit blad.

BIJLAGE 1B (BIJ WERKOPDRACHT 1)**Educatieve behoeften - Samenvatting van je verhaal**

Naam.....

Groep.....

Welke onderwijsaanpassingen zijn door jouw leerlingen genoemd of heb je geobserveerd?

Onderwijsaanpassingen	Namen van deze leerlingen	Hoe waarderen jouw leerlingen deze onderwijsaanpassing en waarom?

Welke educatieve behoeften zie je bij jouw leerlingen?

Naam leerling	Educatieve behoefte

Werkopdracht 2 - Herkennen van educatieve behoeften

Doel

Bewustwording van educatieve behoeften¹ van leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid binnen het voortgezet onderwijs en oefenen met afstemming en communicatie.

Vorbereiding en benodigdheden

- Zoek een ervaringsverhaal (filmpje of op papier) waarin een leerling met kenmerken van (hoog)begaafdheid worstelt met school, bijvoorbeeld vanwege gebrek aan cognitieve uitdaging, sociale problemen of onbegrip vanuit leraren.
- Print de perspectiefkaarten uit, elke rol op een apart kaartje op A5-blad: leraar, ouder, leerling, zorg- of ondersteuningscoördinator, mentor (zie bijlage).
- Het is belangrijk dat de deelnemers de inhoud van themadeel 2 hebben gelezen.

Benodigde tijd

90 minuten

Start

- Laat het ervaringsverhaal lezen of het filmpje bekijken.
- Bespreek in tweetallen. Wat valt je op? Welke gevoelens roept het bij jou op? Welke signalen herken je?
- Bespreek kort, plenair het gevolg van onvoldoende inspelen op educatieve behoeften op de ontwikkeling van een leerling met kenmerken van (hoog)begaafdheid. Leg een link met de informatie uit themadeel 2.

Kern

- Verdeel de deelnemers in kleine groepen (4 à 5 personen).
- Geef elke groep een setje perspectiefkaarten.
- Iedere deelnemer kiest (of krijgt) een perspectiefkaart: leerling, ouder, leraar, zorg- of ondersteuningscoördinator, mentor.
- De groep bespreekt eerst samen wat volgens hen de educatieve behoeften zouden kunnen zijn.
- Daarna voeren ze een korte interactie-oefening uit aan de hand van de perspectiefkaarten: een multidisciplinair overleg waarin gekeken wordt naar de educatieve behoeften van de leerling en er samen een plan gemaakt wordt.

Hoe gebruik je de perspectiefkaarten?

1. Geef deelnemers 2 minuten tijd om hun perspectiefkaart te lezen en zich in te leven in de rol.
2. Vraag hen daarna in het gesprek hun rol consequent vol te houden, zodat tegenstellingen en samenwerking echt zichtbaar worden.
3. Maak gebruik van de kennis die de deelnemers hebben opgedaan uit themadeel 2.

¹ Onder educatieve behoeften verstaan we alles wat een kind nodig heeft om zich te kunnen ontwikkelen. Daarbij kun je onderscheid maken tussen curriculaire behoeften, pedagogische behoeften en didactische behoeften (Kenniscentrum Hoogbegaafdheid, 2025).

- Na afloop van de interactie-oefening reflecteren de deelnemers:
 - Hoe voelde het om vanuit dit perspectief het gesprek te voeren?
 - Welke aannames kwamen naar voren?
 - Waar ontstond wrijving of juist verbinding? En waardoor ontstond dit?
 - Hoe werd de educatieve behoefte van de leerling (onvoldoende) erkend?

Afsluiting

- Bespreek plenair:
 - Wat viel op in de verschillende interactie-oefeningen?
 - Hoe kan het verschil in perspectief (bijvoorbeeld ouder versus leraar) de communicatie en afstemming beïnvloeden?
 - Reflecteer op een casus uit je eigen praktijk: wat neem je vanuit de interactie-oefening mee naar je eigen praktijk?

Verdieping

Voeg de Denkhoeden van De Bono toe:

- Laat elke deelnemer tijdens de interactie-oefening tijdelijk een 'denkhoed' opzetten (bijv. de rode voor emotie, de blauwe hoed voor het managen van het denkproces (de voorzittersrol), de zwarte voor risico's en problemen enzovoort).
- Dit helpt om stil te staan bij verschillende perspectieven in het gesprek.

Perspectiefkaarten

Perspectief: leerling

Je bent een leerling met kenmerken van (hoog)begaafdheid en je zit niet zo lekker in je vel. Je verveelt je vaak in de lessen en voelt je soms niet begrepen door je leraren of klasgenoten. Thuis zeg je weinig, maar je voelt veel frustratie. Je wilt eigenlijk meer vrijheid en ruimte om te werken aan je eigen interesses, maar je merkt dat school vooral vaste opdrachten geeft. Je hebt twee goede vrienden op school. Zij zitten niet bij jou in de klas.

- Wat zou jou helpen?
- Hoe zou je dit willen verwoorden tijdens het gesprek?
- Maak dit duidelijk in het gesprek.

Perspectief: leraar

Je ziet dat de leerling kenmerken van (hoog)begaafdheid toont, maar je vindt dat de leerling onvoldoende inzet toont. Je wilt recht doen aan alle leerlingen in de klas en vindt het lastig om voor één leerling aparte dingen te regelen. Je hebt beperkte tijd en middelen en je vindt eigenlijk dat de leerling 'gewoon moet meedoen'. Je bent bang dat de groepsdynamiek verandert als je deze leerling extra dingen laat doen.

- Hoe sta je tegenover maatwerk?
- Waar liggen jouw grenzen?
- Maak dit duidelijk in het gesprek.

Perspectief: ouder

Je ziet thuis dat je kind ongelukkig is en zich terugtrekt. Je vindt dat de school onvoldoende inspeelt op de talenten en behoeften van je kind. Je maakt je zorgen over de motivatie en het welbevinden van je kind. Je wilt het beste voor je kind en bent bereid om hard te strijden, maar voelt je soms niet gehoord.

- Hoe zou je dit willen overbrengen aan school?
- Welke aanpassingen hoop je te bereiken?
- Maak dit duidelijk in het gesprek.

Perspectief: zorg- of ondersteuningscoördinator

Je probeert de brug te slaan tussen leerling, ouders en mentor/leraren. Je kent het beleid en de mogelijkheden binnen de school, maar je bent ook gebonden aan regels en middelen. Je ziet het belang van afstemming en wilt een integrale aanpak. Je wilt iedereen zo goed mogelijk ondersteunen, maar je moet ook realistisch blijven.

- Hoe zou je dit gesprek structureren?
- Hoe kun je de verschillende rollen verbinden?
- Maak dit duidelijk in het gesprek.

Perspectief: mentor

Je hebt het meeste contact met de leerling en kent de leerling ook op sociaal vlak. Je wilt dat de leerling zich prettig voelt in de klas en op school. Je ziet dat er problemen spelen, maar je bent ook verantwoordelijk voor groepssfeer en algemene begeleiding. Je wilt signalen die je zelf ziet en hoort van andere leraren serieus nemen en bespreekbaar maken, maar vindt het soms lastig om concreet te maken wat nodig is.

- Wat kan jouw rol zijn in het zoeken naar een oplossing?
- Hoe kun je de leerling ondersteunen?
- Maak dit duidelijk in het gesprek.